

Ὁ ἀείμνηστος Ἀνδρεάδης, κριτὴς κατὰ τὴν καθηγεσίαν σας, ἔλεγε χαριτολογῶν ὅτι «ὁ Ζολώτας τὸν ἐξηπάτησε μὲ τὸ νὰ ἔχη βάψει τὰ μαλλιά του ἄσπρα». Ὑπηνίσσετο τὰς πρώτας λευκὰς τρίχας ποὺ εἶχον τόσον ἐνωρὶς ἐμφανισθῆ εἰς τοὺς κροτάφους σας ἐξ Ἰσου ἐνωρὶς μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν εὐρυμάθειάν σας. Καὶ ἂν ἡ κόμη σας προώρως ἐλευκάνθη, παραμένουν ἀκόμη πολλὰ ἔτη σας καὶ διὰ τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν.

Κύριε Συνάδελφε,

Σᾶς παραδίδω τὰ διάσημα τῆς Ἀκαδημίας καὶ τὸ δίπλωμα τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ σᾶς εὐχόμαι νὰ συνεχίσητε τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον σας μετ' ἀφοσιώσεως ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Ἀνωτάτου τούτου πνευματικοῦ καθιδρύματος, οὗτινος ἀποτελεῖτε ἐπίλεκτον μέλος.

Καλῶν ἡμᾶς, ὅπως καταλάβητε τὴν ἔδραν σας, προσθέτω ὅτι αὕτη εὔρε τὸν ἄξιον κάτοχόν της.

Περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου σας θὰ εὐαρεστηθῆ νὰ ὁμιλήσῃ ὁ ἄρμοδιώτερος συνάδελφος κύριος Κ. Τριανταφυλλόπουλος, ὅστις ἔχει τὸν λόγον.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ^ω ΚΩΝΣΤ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Μὲ ἐξαιρετικὴν χαράν, ἀγαπητὲ συνάδελφε, σᾶς ὑποδέχεται σήμερον ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἀνοίγουσα τὰς πύλας αὐτῆς εἰς ἐπιφανῆ ἀντιπρόσωπον τῶν οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν.

Τὴν τιμητικὴν ἐντολὴν τῆς Συγκλήτου, νὰ παρουσιάσω δι' ὀλίγων τὸ ἐπιστημονικὸν σας ἔργον, δὲν ἐδίστασα νὰ ἀποδεχθῶ, διότι, παρὰ πᾶν ὅ,τι ἐπιστεῖετο ἄλλοτε, στενὴ εἶναι ἡ σχέσις μεταξὺ νομικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν.

Ἡ ἐξέλιξις τῶν σπουδῶν σας ἐπιβεβαιοῖ τοῦτο. Καίτοι δηλαδὴ μετὰ διετεῖς νομικὰς σπουδὰς ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν εἴχατε διακόψει τὴν φοίτησιν διὰ νὰ ἀφοσιωθῆτε ἐν τῇ ξένῃ εἰς τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν, δὲν ἐλιποτακτήσατε ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην τοῦ Δικαίου.

Ὁ Χρῦσιππος τῆς Στοᾶς καὶ οἱ Ρωμαῖοι νομικοὶ χαρακτηρίζουν ταύτην ὡς τὴν γνῶσιν τῶν θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἐνῶ ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη, ἡ παλαιότερον ὀνομαζομένη πλουτολογία, ἀσχολεῖται μᾶλλον μὲ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, παραπολὺ ἀνθρώπινα μάλιστα.

Λοιπὸν σεῖς μὲ τὸ νὰ καλλιεργῆτε συνεχῶς τὴν οἰκονομικὴν, δὲν περιορίσθητε καθόλου εἰς τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ προϋόντος τοῦ χρόνου φέρεσθε ἄσμενος καὶ πρὸς τὴν ἀνωτέραν σφαιρὰν τοῦ ἐπιστητοῦ, πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἠθικῆς καὶ

πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς δικαιοσύνης ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, τοῦτο δὲ σᾶς καθιστᾷ ἰδιαιτέρως προσφιλῆ εἰς τὴν τάξιν μας, εἰς τὴν τάξιν τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν.

Μὲ τὸ ἐπιστημονικόν του πρωτόλειον, ὅπερ ἐδημοσίευσε γερμανιστὶ ὡς διατριβὴν ἐπὶ διδακτορίᾳ «Ἡ Ἑλλάς εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐκβιομηχανίσεως» (1926), ἐγκαινιάζει ὁ κ. Ζολώτας τὴν ἔρευναν τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας ἀπὸ ὅλας τὰς πλευράς, συνάμα δὲ θεραπεύει τὴν θεωρητικὴν οἰκονομικὴν, ἣτις σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέβη, αὐτὸ τοῦτο, τὸ ἔργον τῆς ζωῆς του.

Αἱ μονογραφίαι καὶ αἱ μελέται ὅς ἔχει ἐκδώσει εἰς σχῆμα βιβλίου ὑπερβαίνουν τὰ τριάκοντα βιβλία, τὰ δὲ ἄρθρα, κριτικὰ καὶ διατριβαὶ εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας εἶναι πολυάριθμα. Δὲν εἶναι δυνατὸν λοιπὸν νὰ μνημονευθοῦν οὐδὲ οἱ τίτλοι τῶν ἐνταῦθα, ἀρκεῖ ἂν εἴπω κατὰ τομεῖς ὅτι αἱ μεταπολεμικαὶ εἰδικῶς ἐργασίαι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰ ἐλληνικὰ προβλήματα ἀνευρίσκονται, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ πορίσματα, εἰς πλεῖστα ἐπίσημα προγράμματα τῆς ἀνασυγκροτήσεως, ὅτι ἰδιαιτέραν κατηγορίαν ἀποτελοῦσιν ἐκεῖναι αἱ θεωρητικαὶ ἐργασίαι, δι' ὧν ἐσυγχρονίσθη ἡ ἐπιστήμη εἰς τὸν τόπον μας καὶ ὅτι διὰ τῶν γαλλιστὶ δημοσιευθέντων ἔργων του καὶ ὅσων διατριβῶν ἔχουν μεταφρασθῆ εἰς τὴν ἀγγλικὴν προήχθη ἡ διεθνὴς ἐξέλιξις τῆς οἰκονομικῆς.

Ὡς κορωνὶς τῶν ἐπὶ μέρους μονογραφιῶν ὑψοῦται ἡ «Θεωρητικὴ Οἰκονομική», τόμος χιλιοσέλιδος, ἀριθμῶν δύο ἐκδόσεις, ἔργον διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὸν τρέχοντα αἰῶνα πληρῶσαν αἰσθητότατον κενὸν ἐν Ἑλλάδι, ἔργον βασικὸν διὰ τὴν διδασκαλίαν, διακρινόμενον διὰ τὴν πρωτοτυπίαν πολλῶν ἀπόψεων καὶ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν καὶ τῶν πλέον δυσχερῶν καὶ νεωτάτων προβλημάτων, ὅπως φανερῶνει τὸ εἰς τὴν δευτέραν ἐκδοσιν περιληφθὲν κεφάλαιον περὶ τῶν διακυμάνσεων τῶν τιμῶν. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ ἔργου εἶναι ἡ βαθύτης τῆς ἐρεῦνης, μακρὰν ἀπὸ ἀπεράντους συζητήσεις καὶ ἔριδας πολλάκις περὶ λέξεων, ὅπως μαρτυρεῖ τὸ περὶ ἀξίας καὶ τιμῆς κεφάλαιον, ὅπου τὴν ὅλην θεωρίαν τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας τὴν οἰκοδομεῖ εὐθέως ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν τιμῶν. Ἐπὶ πλέον τὸ ἔργον διαβάζεται μὲ ἄνεσιν χάρις εἰς τὸν ἀρητόρευτον λόγον καὶ τὸ ἀπέρριτον ὕφος, ποῦ δὲν εἶναι πανηγυρικόν, ὅπως εἶναι ὀλίγον τι ἀκόμη τῆς ἰδικῆς μας γενεᾶς, καὶ δὲν εἶναι, ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς ἀπλότητος, πληθωρικόν. Ἡ σκέψις ρέει ἀβίαστος ἀλλὰ καὶ γοργή, δημιουργοῦσα ἐνάργειαν εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ τῶν δυσκολωτέρων ἐννοιῶν.

Ὅλη αὐτὴ ἡ ἐπίδοσις ἐβραβεύθη ἐνωρίτατα μὲ τὴν καθηγεσίαν, ἡ ὁποία σᾶς ἀνετέθη ἐν Θεσσαλονίκῃ εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν οἱ πολλοὶ μόλις περατώνουν τὴν ἐπὶ διδακτορίᾳ δοκιμασίαν. Εἴχατε ἐπισύρει ἔκτοτε τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἀειμνήστου

Ἄνδρέα Ἄνδρεάδη, ἐκτίμησιν ἐξαιρετικὴν. Ὁ Ζολώτας, ἔλεγε βραδύτερον, εἰς τὴν Σχολὴν μας, κολυμπάει εἰς τὰ βαθειὰ νερά.

Φυσικὸν εἶναι ὅτι ἡ διδασκαλία σας ἀπέδωκε καὶ ἀποδίδει εὐχύμους καρπούς. Ἀπηρτίσατε σχολὴν, ἐκ τῆς ὁποίας, μὲ τὴν συνδρομὴν καὶ τοῦ εἰδικοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ, ὅπερ ἐκδίδετε ἐπὶ δεκαοκτὼ ὅλα ἔτη, ἀπορρέουν συνεχῶς νέαι δυνάμεις εἰς τὸ ἐπιστημονικόν μας στερέωμα.

Περὶ τοῦ πλουσίου ὕλικου ὅπερ χειρίζεσθε εἰς τὰ ἔργα σας δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ κάμω λόγον, ἀναρμόδιος ὢν μάλιστα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ καθαρῶς οἰκονομικὰ ζητήματα.

Θὰ προσέκρουα ἄλλως τε εἰς τόσους δυσνοήτους νεολογισμούς, τοὺς ὁποίους σεῖς ἀποφεύγετε ὅσον ἠμπορεῖτε καὶ οἷτινες χωρὶς μετάπλασιν δὲν θὰ εὔρισκαν θέσιν εἰς λεξικὸν τῆς Ἀκαδημίας: Θησαύρισις καὶ ἀποθησαύρισις καὶ ἀντιθησαύρισις, ἀπασχόλησις, ὑπεραπασχόλησις, ὑποαπασχόλησις, ἐπένδυσις καὶ ὑποεπένδυσις, παρεμβατισμὸς καὶ ἀποπαρεμβατισμὸς καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ἄλλ' ἐὰν ἐπρόκειτο κάτι νὰ παρουσιασθῆ ὡς δεῖγμα ἀπὸ τὰς βασικὰς πραγματι αὐτὰς ἐννοίας ποὺ ἐκφράζει ἡ πληθώρα τῶν ὑπὲρ καὶ τῶν ἀπό, θὰ ἔσταματοῦσα εἰς τὸ πρόσφατον ζεῦγμα τῶν ἑτεροθέτων ἐννοιῶν παρεμβατισμὸς καὶ ἀποπαρεμβατισμὸς, ζεῦγμα ὅπερ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὸ φλέγον παλαιὸν πρόβλημα τῆς πτωχείας καὶ τοῦ πλούτου ὑπὸ τὴν νέαν αὐτοῦ μορφήν τῆς ἀνίσου διανομῆς τοῦ Ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Εἰς τὴν «Θεωρητικὴν Οἰκονομικὴν» καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ διανομῆς τοῦ κοινωνικοῦ εἰσοδήματος τονίζει ὁ κ. Ζολώτας ὅτι ἐκεῖνο ποὺ ἐνδιαφέρει τὴν θεωρητικὴν οἰκονομικὴν εἶναι ἡ ἐξακρίβωσις κατὰ τίνα τρόπον συντελεῖται ἡ διανομὴ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν ἀτομιστικὴν ὁργάνωσιν ποὺ ἐκυριάρχει εἰς τὸ παρελθὸν ἀπολύτως, πῶς δηλαδὴ διενεργεῖται αὕτη καὶ ὅχι πῶς πρέπει νὰ διενεργῆται. Τὸ ἂν εἶναι δικαία ἢ ἄδικος ἡ διανομή, ἠθικὴ ἢ ἀνήθικος εἶναι ζήτημα ἔξωοικονομικόν. Τὸ ζήτημα λοιπὸν αὐτό, ποὺ θίγει ἀπλῶς ἐδῶ, τὸ ἐπραγματεύθη αὐτοτελῶς καὶ ἐν ἐκτάσει εἰς τρεῖς μελέτας, ἐξ ὧν ἡ εἰδικωτέρα πραγματεία, δημοσιευθεῖσα τῷ 1944, ὁ «Δημιουργικὸς Σοσιαλισμὸς», ἀποτελεῖ τὸ πλεον συγχρονισμένον τότε ἔργον περὶ τοῦ ζητήματος ἐξ ὅλης τῆς βιβλιογραφίας ἣν ἐγὼ τοῦλάχιστον γνωρίζω.

Ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ συνοψίσω τὴν σκέψιν του εἰς ὀλίγας λέξεις, θὰ ἔλεγα ὅτι ἡ κατευθυντήριος γραμμή, ἣν ἀκολουθεῖ ὁ κ. Ζολώτας, εἶναι ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη ἀλλὰ συνάμα καὶ ἡ αὔξησις τῆς παραγωγικότητος, φρονῶν ὅτι κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ δικαιοτέρα διανομὴ τοῦ εἰσοδήματος χωρὶς σημαντικὴν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς θὰ ἀπετέλει μηδαμινὴν βελτίωσιν τοῦ ἐπιπέδου τῆς ζωῆς

τῶν ἀσθενεστέρων τάξεων. Δὲν ἐπιζητεῖ δικαιοτέραν διανομὴν τῆς ἐνδείας ἀλλὰ δικαιοτέραν διανομὴν ἐνὸς αὐξανομένου συνεχῶς ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἄναχωρεῖ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ ἀτομιστικὴ οἰκονομικὴ ὀργάνωσις οὐδέποτε ἐφηρμόσθη πλήρης καὶ οὕτως ἀπέφυγεν ὅ,τι ἐδυσφήμησε τὴν παλαιότεραν οἰκονομικὴν θεωρίαν. Τὶ ἦτο τοῦτο;

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ τὸ ὑπενθυμίσω. Πολλαχῶς ὑπετίθετο ὅτι ὑφίστανται δύο τομεῖς τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἄφ' ἐνὸς τὸ βασιλείον τοῦ νόμου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δρᾷ ἡ δικαιοδοσία τοῦ κράτους μὲ ἀποστολὴν τὴν φρούρησιν τοῦ ἀτόμου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐν πεδίον ἐλευθέρου, δηλαδὴ ἐλευθέρου ἀπὸ πᾶσαν θετικὴν κρατικὴν ἐπέμβασιν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου λειτουργεῖ αὐτομάτως ἡ οἰκονομικὴ κίνησις. Ἄλλὰ μὲ τὴν διχοτόμησιν αὐτὴν τοῦ κοινωνικοῦ βίου οἱ ὑπερασπισταὶ αὐτῆς ἐφθάναν εἰς ἀδιέξοδον. Πιστεύοντες ὅτι ἡ οἰκονομικὴ κίνησις τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἀγαθῶν ἦτο ἐλευθέρα, ὃ ἐστὶ ὅτι ἔκειτο ἐκτὸς κρατικῆς δικαιοδοσίας, ἠδυνάτουσαν νὰ θέσουν κἂν ζήτημα, ἂν καὶ κατὰ πόσον ἦτο δυνατόν διὰ νόμων νὰ ἐπέλθῃ μεταβολὴ ἢ βελτίωσις, ἀφοῦ ἤρνοῦντο τὴν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς οἰκονομικῆς κινήσεως λειτουργίαν κρατικῶν νόμων. Τοιοῦτοτρόπως ἐγίνοντο κατ' ἀνάγκην ὑπερασπισταὶ τοῦ κρατοῦντος νομικοῦ καθεστῶτος καὶ συνεπῶς ἀπολογηταὶ ὅλων τῶν ἐν αὐτῷ ἐκδηλουμένων καταχορήσεων καὶ ἀθλιότητων. Καὶ διὰ νὰ βεβαιωθῆ ἡ ἀλληλεπίδρασις τῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς νομικῆς σκέψεως καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν, ἰδοὺ ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν νομικῶν κειμένων ἐμφανίζεται κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου περίοδον ἡ ἄμοιρος πνεύματος θεωρία τοῦ νομικοῦ θετικισμοῦ, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν χάνεται ἡ συνάρτησις «νομίμου» καὶ «δικαίου», *ius* καὶ *iustum*.

Ὁ κ. Ζολώτας ἴσταται μακρὰν τοιούτων παραπλανήσεων. Μελετᾷ ὄχι μόνον τὴν ἄκρατον ἀτομιστικὴν ὀργάνωσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκασταχοῦ κυριωτέρας μεταμορφώσεις αὐτῆς, ἔτι δὲ καὶ τὴν κοινωνιστικὴν, ἐπὶ πλέον δ' ἐκτιμᾷ καὶ ψυχολογικοὺς παράγοντας τῆς οἰκονομίας, συνήθως χαρακτηριζομένους ὡς ἀσταθμήτους, πιστεύων ὅτι καὶ εἰς τούτων τὴν κίνησιν δὲν ἀποκλείεται ἡ ἀνεύρεσις κανονικότητός τινος.

Κατὰ τὴν ἔρευναν, πῶς ἐγκατεστάθη καὶ ἐξειλίχθη ἡ ἐλευθέρα ἀτομιστικὴ ὀργάνωσις—ἔρευναν ἀπαραίτητον πρὸς θεμελίωσιν κριτικῆς—βασικὴν θεωρεῖ τὴν διαπίστωσιν ὅτι συναφῆς πρὸς τὴν ἐγγὺς ἡμῶν κειμένην ὀργάνωσιν ταύτην εἶναι βαθεῖα ἠθικὴ κρίσις καὶ ὅτι ἡ κρίσις αὕτη ὀφείλεται ὄχι εἰς ἀνάπτυξιν ἰδιαιτέρως ἰσχυροῦ κερδοσκοπικοῦ πνεύματος, ἀλλ' εἰς τὴν τεχνικὴν ἐπανάστασιν τὴν ἐγκαινισθεῖσαν κατὰ τὸ μεταίχιμιον τῶν δύο τελευταίων αἰώνων μὲ τὴν ἀντικατάστασιν τῆς χειροτεχνικῆς ἐργασίας ὑπὸ τῆς μηχανικῆς καὶ ἥτις ἀπορροφοῦσα

συνεχῶς γεωργικὰς χεῖρας ἐκ τῆς ὑπαίθρου ἐδημιούργησε σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὰς βιομηχανικῶς προηγμένας χώρας κολοσσιαίας ἐργατικὰς μάζας.

Καὶ μετὰ τὴν διαπίστωσιν ταύτην ἐξακολουθεῖ :

«Αἱ μᾶζαι αὐταὶ συνωθούμεναι μέσα εἰς τοὺς νεωτέρους πύργους τῆς Βαβέλ, οἱ ὅποιοι καλοῦνται πόλεις, ἀπασχολούμεναι εἰς τὰ γιγάντια μηχανοκίνητα ἐργοστάσια, ὅπου ἔχουν μεταβληθῆ εἰς δούλους τῆς μηχανῆς, γυμναί, ἄνευ τινὸς ἰδιοκτησίας ἢ ἄλλης ἐξασφαλίσεως, μὲ μόνον εἰσόδημα τὸ ἐκ τῆς ἐργασίας των προερχόμενον, κινουῦνται μέσα εἰς ἕνα τεράστιον ἠθικὸν κενόν. Εἶναι κατ' οὐσίαν εἶδος αὐτομάτων, μηχανικῶν ὄντων. Οἱ πνευματικοὶ καὶ ἠθικοὶ ὀρίζοντες εἶναι ἄγνωστοι εἰς αὐτάς. Βλέπουν μόνον τὴν ὕλικὴν ὄψιν τῆς ζωῆς. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὃν πνευματικόν καὶ δὲν δύναται ποτε νὰ καταστῆ εὐτυχὴς ἱκανοποιῶν μόνον τὰς ὕλικὰς του ἀνάγκας. Δὲν ἀρκοῦν ὁ κινηματογράφος, τὸ ραδιόφωνον ἢ τὸ γραμμόφωνον διὰ νὰ τὸν κάμουν εὐτυχῆ. Ἐφόσον δὲν ἱκανοποιεῖ ἀντιστοίχως καὶ τὰς λανθανούσας πνευματικὰς του ἀνάγκας θὰ εἶναι κατ' οὐσίαν δυστυχὴς».

Ἡ ἔξαρχις αὐτὴ τοῦ πνευματικοῦ στοιχείου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ὁ παθητικὸς τόνος ποὺ ἀκούεται μέσα ἀπὸ τὸ ὄλον ἔργον μαρτυροῦν βαθύτατον συναίσθημα δικαιοσύνης σφυρηλατημένον εἰς τὸ καθαρὸν συνεργεῖον τῆς ἀδόλου ἐπιστήμης, ἐμπνευσμένον ἀπὸ χριστιανικὴν φιλοσοφίαν καί, θὰ προσθέσω καὶ κάτι ἄλλο, ἀγαπητὲ φίλε, διότι εἴθισται ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ νὰ μὴ λησμονῶνται οἱ γονεῖς, οἱ ἰδιαιτέρως καθοδηγήσαντες τὰ τέκνα των εἰς τὴν ὁδόν, ἣτις ἔφερον αὐτὰ εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην. Θὰ προσθέσω ὅτι τὰ ἐπιτεύγματα σας αὐτὰ δὲν φαίνονται νὰ εἶναι ξένα πρὸς τὰ διδάγματα, τὰ ὅποια σᾶς ἐνεστάλαξεν ἡ ψυχικὴ εὐγένεια καὶ ἡ ἀπέραντος καλωσύνη τῆς μητέρας καὶ ἡ στοργικὴ μέριμνα πατρὸς, ὅστις σᾶς ἀνέθρεψε μὲ τὴν ἀντίληψιν ὅτι, ἂν ὑπάρχουν στάδια λαμπερότερα ἢ ἐπικερδέστερα, οὐδὲν ὅμως τὸ παρέχον μείζονας ἠθικὰς ἱκανοποιήσεις ἀπὸ τὸ ἐπιστημονικόν, ἢ, ὅπως ἔλεγεν ἕνας ἐκ τῶν μεγάλων ἐπιστημόνων, ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνός, τὸ μεγαλύτερον δώρημα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ ἐπιστήμη. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἕνας διηγετικὸς ἀγὼν περὶ τὴν γνῶσιν καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀπαιτεῖ χαρακτῆρα ἀλλὰ καὶ πλάττει συνάμα αὐτόν, ἐντεῦθεν ἡ εὐθύτης καὶ ἡ παρρησία ἣτις σᾶς διακρίνει καὶ ἡ ἀποστροφή πρὸς πᾶν τὸ διαφορούμενον καὶ πρὸς πᾶν τὸ ἐλικτόν.

Καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχουν, ὡς εἶπα, καὶ λαμπερότερα στάδια, δὲν θὰ παραλείψω ὅτι εἰς τὴν πολιτικὴν δὲν ἀνεμείχθητε παρ' ὅλας τὰς εὐκαιρίας. Ἄν δὲ τελευταῖον ἀνελάβετε τὸ δυσκολώτερον τῶν ὑπουργείων, τὸ ἐκάματε μὲ τὴν ἐλπίδα ὀριακῆς χρησιμότητος, διὰ νὰ ἐφαρμόσετε μερικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ διδάσκετε. Καὶ τὴν ἐλπίδα αὐτὴν δὲν τὴν διεψεύσατε. Μαρτύριον ἢ ταχύτης μὲ τὴν ὁποίαν

προωθήσατε τὰ ἔργα τοῦ ὑπουργείου ὡς πρὸς τὴν νομισματικὴν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἀνασυγκρότησιν, καὶ ἐπειδὴ ἡ ὀρθὴ θεωρία ἄγει εἰς πράξιν, ἐθέσατε τὰ θεμέλια ἔργου τῆς ἐπινοίας σας μὲ τὸ πρόγραμμα Ἀγροτικῆς Κινητοποιήσεως, τὸ ἐγκαινιασθὲν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Προμαχώνος παρὰ τὰ βουλγαρικὰ σύνορα, ὅπερ ἐκτεινόμενον θὰ συντελέσῃ εἰς σημαντικὴν αὔξησιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς.

Ἄλλὰ πόσα ὑπολείπονται ἀκόμη ἐπιδείγματα τῆς παντοίας ὑμῶν δραστηριότητος, καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν;

Ἀνώτατον Οἰκονομικὸν Συμβούλιον, Συμβούλιον τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, ὅπερ ἐγκατελείψατε μὲ τὰς ἐπεμβάσεις τῶν ἐχθρῶν κατὰ τὴν κατοχὴν, συνδιοικητῆς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος προσωρινός, ἕως ὅτου δηλαδὴ ἐπετελέσατε τὸ δυσκολώτερον ἔργον μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, νὰ διαλύσετε τὸ χάος καὶ νὰ ἐπαναφέρετε ἡρεμίαν εἰς τὸ ἴδρυμα.

Εἰς δὲ τὸ ἐξωτερικόν;

Πόσον ἐπεθύμουν νὰ σᾶς παρακολουθήσω εἰς τὰς ἀποστολάς ἀνὰ τὸν νέον καὶ τὸν παλαιὸν κόσμον, τὰς ὁποίας σᾶς ἐμπιστεύεται ἡ πολιτεία, διότι τὴν ἀντιπροσωπεύετε ἐπαξίως. Δὲν παρακάθεσθε ἄφωτος. Εἰς τὰς οἰκονομικὰς ἐπιτροπὰς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, ἵνα ταύτας μόνον ἀναφέρω, οἱ λόγοι καὶ αἱ ὑποδείξεις σας ἐπροξένησαν πάντοτε ἐντύπωσιν εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν.

Ἄλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ σταματήσω.

Ἡ ἐκλεκτὴ ὁμήγουρις καὶ ὅλοι μας ἀνυπομονοῦμεν νὰ ἀκούσωμεν τὸν παρθενικὸν σας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ λόγον, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἐπακολουθήσουν βεβαίως πολλαὶ ἀνακοινώσεις, ἀντάξιαί τῆς μέχρι τοῦδε ἐπιστημοσύνης σας.

Δὲν πρόκειται νὰ ἐπαναπαυθῆτε εἰς τὰς ἀκαδημαϊκὰς δάφνας. Δὲν εἶναι προωρισμέναί πρὸς ἀνάπαυσιν, τὴν ὁποίαν ἄλλως γνωρίζομεν ὅτι δὲν τὴν ἀγαπᾶτε.

Εἶσθε ἀεικίνητος καὶ ταχύς καὶ σᾶς ἀναμένομεν διὰ νὰ λάβετε πρωτοβουλίαν εἰς τὴν θεώρησιν τῶν τόσων ζωτικῶν προβλημάτων τοῦ κλάδου σας τῶν συνδεομένων μὲ τὴν προκοπὴν τῆς πατρίδος μας. Καὶ ἐὰν θελήσετε νὰ ἀσχοληθῆτε ὀλίγον καὶ μὲ τὰ ἀνθρώπινα τῆς Ἀκαδημίας, δὲν θὰ ἔχωμεν ἀντίρρησιν νὰ ἐπιδιώξετε πληθωρισμὸν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τῆς.

Σᾶς ἀναμένομεν ἀκόμη διὰ νὰ σᾶς ἀναθέτωμεν νὰ κάμνετε προσφωνήσεις.

Ἡ ἰδική μου ἐτελείωσεν.

Ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν χαιρετίζω ὑμᾶς, ἀγαπητὲ φίλε, ἐγκαρδίως καὶ εὐχομαι, ὅπως ἡ φωτεινὴ συνεργασία σας συμβάλῃ εἰς τοὺς ὑψηλοὺς σκοποὺς τοῦ Ἰδρύματος.